

Resource: Kamusi ya Biblia (Tyndale)

License Information

Kamusi ya Biblia (Tyndale) (Swahili) is based on: Tyndale Open Bible Dictionary, [Tyndale House Publishers](#), 2023, which is licensed under a [CC BY-SA 4.0 license](#).

This PDF version is provided under the same license.

Kamusi ya Biblia (Tyndale)

Kitabu cha ufunuo, Kuzungumza kwa lugha, Mwanafunzi Mpendwa, Pisoni

Kitabu cha ufunuo

Kitabu cha mwisho cha Biblia chenye ufunuo unaohusu matukio ya siku za mwisho.

Hakikisho

- Mwandishi
- Tarehe, Asili, Mwisho
- Historia
- Mbinu za Kutafsiri Ufunuo
- Kusudi na Mafundisho
- Maudhui

Mwanamke na Joka (Ufunuo 12:1–17)

Sura hii inaonyesha wahusika watatu wakuu: **mwanamke, mtoto, na joka.**

Pia ina sehemu kuu tatu za matukio:

1. **Kuzaliwa kwa mtoto** (mstari wa 1–6),
2. **Joka kutupwa kutoka mbinguni** (mstari wa 7–12), na
3. **Joka kumshambulia mwanamke na watoto wake** (mstari wa 13–17).

Wafafanuzi wengi wanaelewa kwamba **mwanamke anayeshambuliwa** anawakilisha **jumuiya ya watu wa Mungu**. Picha hii kwanza inaweza kumaanisha **Israeli**, ambayo ilimzaa **Masihi**, kisha kupanuliwa kuelekea **jumuiya ya Wakristo** wanaoteseka kwa ajili ya imani yao.

Mwanamke huyo anaelewa kuwa **anapata uchungu wa kuzaa**, jambo linaloashiria **mateso na mapambano ya watu wa Mungu** kabla ya kuja kwa **Masihi** na **enzi mpya** (tazama Isaya 26:17; 66:7–8; Mika 4:10; 5:3).

Mambo ya Tatu na ya Nne ya Mwisho: Kufungwa kwa Shetani na Utawala wa Miaka Elfu (Ufunuo 20:1–6)

“**Utawala wa Miaka Elfu**” umekuwa mojawapo ya maswali yenye utata mkubwa katika mafundisho ya mwisho wa nyakati ya Kikristo. Kitabu cha Ufunuo sura ya 20 kinazungumzia utawala wa Kristo wa miaka elfu moja, lakini wafafanuzi hawakubaliani juu ya maana yake halisi.

Wengine wanaona kifungu hiki kikieleza **utawala wa baadaye wa Kristo duniani pamoja na watakatifu wake** utakaoanza mwishoni mwa enzi hii—hii inaitwa **mtazamo wa kabla ya miaka elfu (premillennialism)**, ambapo kurudi kwa Kristo kunatangulia utawala huo wa miaka elfu moja.

Wengine, wakifuata **mtazamo wa bila miaka elfu (amillennialism)**, hufasiri miaka elfu moja kwa **mfano** kama ishara ya utawala wa sasa wa Kristo na watakatifu wake mbinguni, ambapo kipindi cha “miaka elfu” kinahusu muda kati ya **kufufuka kwa Kristo na kurudi kwake tena**.

Mtazamo wa tatu, unaoitwa **baada ya miaka elfu (postmillennialism)**, unashikilia kwamba **kuenea kwa injili kutaleta kipindi kirefu cha amani na haki duniani** kabla ya kurudi kwa Kristo mara ya pili, ambacho kitaumaliza utawala wa miaka elfu moja.

Katika maono haya, **Shetani amefungwa** ili kuzuia uwezo wake wa **kudanganya mataifa** (mstari wa 1–3), na **watakatifu wanaelezwa kushiriki katika utawala wa Kristo** (mstari wa 4–6). Wafuasi wa mtazamo wa kabla ya miaka elfu huelewa hili kama **kufungwa halisi kwa Shetani siku zijazo na ufufuo wa miili ya waamini** watakaotawala pamoja na Kristo duniani, ilhali wafuasi wa mtazamo wa bila miaka elfu huliona kama **kufungwa kwa sasa kwa Shetani** kupitia **ushindi wa Kristo na utawala wa kiroho wa waamini pamoja na Kristo mbinguni**. Wafuasi wa mtazamo wa baada ya miaka elfu kwa kawaida **wanakubaliana** na tafsiri ya bila miaka elfu kuhusu kufungwa kwa Shetani, **lakini**

wanasisitiza matokeo yake katika historia kadiri injili inavyoendelea kuenea duniani.

Mwandishi

Mashahidi wa awali wanahusisha uandishi wa Kitabu cha ufunuo kwa Yohane mtume, mwana wa Zebedayo. Dionisio, askofu mashuhuri wa Aleksandria na mwanafunzi wa Origen (mapema karne ya tatu), alikuwa wa kwanza ndani ya kanisa kutilia shaka uandishi wake wa kitume kwa sababu ulibainika kwake kwamba mtindo wa uandishi ulikuwa tofauti sana na ule unaopatikana katika Injili ya nne, inayohusishwa na Yohane. Kuanzia wakati wa Dionisio, asili ya kitume ya kitabu hiki ilipingwa katika Mashariki hadi Athanasius wa Alexandria (karibu mwaka 350) alipogeza mtazamo na kuhimiza kukubalika kwake. Katika Magharibi, kitabu hiki kilikubalika sana na kilijumuishwa katika orodha zote kuu za vitabu vya kisheria tangu angalau katikati ya karne ya pili na kuendelea.

Kutokana na ushahidi wa ndani, mambo yafuatayo yanaweza kusemwa kuhusu mwandishi kwa uhakika fulani. Anajiita Yohane (Ufu 1:4, 9; 22:8). Hili linawezekana zaidi kuwa si jina bandia bali ni jina la mtu anayejulikana sana kati ya makanisa ya Asia. Yohane huyu anajitambulisha kama nabii (1:3; 22:6–10, 18–19) ambaye alikuwa uhamishoni kwa sababu ya ushuhuda wake wa kinabii (1:9). Kwa hivyo, anazungumza na makanisa kwa mamlaka kuu. Matumizi yake ya Agano la Kale na Targumi yanathibitisha kwa hakika kwamba alikuwa Myahudi wa Palestina, aliyejikita katika taratibu za hekalu na sinagogi. Yohana mtume anafaa katika wasifu huu. Tofauti kati ya mtindo wa injili ya nne na ile ya Ufunuo inaweza kuelezewa na aina tofauti kabisa za vitabu hivyo viwili. Injili ni masimulizi ya kihistoria yaliyotungwa, ilhali kitabu cha Ufunuo ni kumbukumbu ya matukio ya maono na Ufunuo wa moja kwa moja wa kiungu. Mwandishi wa injili angeweza kuchukua muda wake katika kutunga hadithi neno kwa neno na sentensi kwa sentensi. Mwandishi wa Ufunuo alishurutishwa na Mungu kuandika mara moja chochote alichambiwa au alichoonyesha. Hivyo basi, mtume Yohana angeweza kuwa mwandishi wa vyote viwili kwa urahisi. Kwa vyovyote vile, hakuna hoja ya kushawishi iliyotolewa dhidi ya uandishi wake.

Tarehe, Asili, Mwisho

Tarehe mbili tu za Ufunuo zimepata msaada mkubwa. Tarehe ya kwanza, muda mfupi baada ya utawala wa Nero 54–68 Baada ya Kristo (BK),

inasemekana kuungwa mkono na marejeleo katika kitabu hicho kuhusu mateso ya Wakristo, kwa hadithi ya *Nero redivivus* (Nero aliyefufuliwa angekuwa mwili mpya wa roho ya uovu katika milki nzima ya Kirumi), ibada ya kifalme (Sura ya 13), na hekalu (Sura ya 11), ambalo liliharibiwa mwaka 70 BK. Tarehe mbadala inategemea zaidi ushuhuda wa awali wa Irenaeus, ambaye alisema kwamba mtume Yohana “aliona Ufunuo . . . mwishoni mwa utawala wa Domitian” (BK 81–96).

Asili ya kitabu hiki inajulikana wazi kuwa ni Patmo, moja ya Visiwa vya Sporades, vilivyoko takriban maili 37 (kilomita 59.5) kusini magharibi mwa Mileto, katika Bahari ya Icarian (Ufu 1:9). Yohane alionekana kuhamishwa kwenye kisiwa hicho kutokana na mateso ya kidini na/au serikali yaliyosababishwa na ushuhuda wake kwa Yesu (1:9).

Vivyo hivyo, wapokeaji ni makanisa saba ya kihistoria katika jimbo la Kirumi ya Asia (magharibi mwa Uturuki ya kisasa): Efeso, Smirna, Pergamo, Thiatira, Sardi, Filadelfia, na Laodikia (1:4, 11; 2:1, 8, 12, 18; 3:1, 7, 14).

Historia

Kitabu cha Ufunuo kinatofautiana na maandishi mengine ya Agano Jipya, si katika mafundisho bali katika aina ya fasihi na mada. Ni kitabu cha unabii (1:3; 22:7, 18–19) ambacho kina onyo na faraja—matangazo ya hukumu ya baadaye na baraka—yaliyowasilishwa kwa njia ya mifano na maono.

Lugha na taswira hazikuwa za kushangaza kwa wasomaji wa karne ya kwanza kama zilivyo leo. Kwa hivyo, kujifahamisha na vitabu vya unabii vya Agano la Kale, hasa Danieli na Ezekieli, kutamsaidia msomaji kuelewa ujumbe wa apokalipsi.

Ingawa hali ya uwasilishaji wa ishara na maono inazua utata na kuchanganyikiwa kwa wengi, kwa hakika inatoa maelezo ya hali halisi zisizoonekana kwa uchungu na uwazi ambao hauwezi kufikiwa kwa mbinu nyingine yoyote. Lugha hii inaweza kuibua mawazo mbalimbali, miunganiko, ushirikishwaji wa kimaisha, na majibu ya kiroho ambayo maandiko ya moja kwa moja yanayopatikana katika sehemu nyingi za Agano Jipya hayawezi kufikia.

Barua kwa makanisa zinaonyesha kwamba tano kati ya saba zilikuwa na matatizo makubwa. Tatizo kuu lilionekana kuwa ni ukosefu wa uaminifu kwa Kristo; hii inaweza kuonyesha kwamba msukumo mkuu wa Ufunuo si wa kijamii na kisiasa bali ni wa kiteolojia. Yohane alijishugulisha zaidi na kupinga

uzushi uliokuwa ukiingia ndani ya makanisa kuelekea mwisho wa karne ya kwanza kuliko kushughulikia hali ya kisiasa. Uzushi huu unaonekana kuwa aina ya mafundisho ya Wagnostiki.

Ufunuo mara nyingi huonekana kama sehemu ya kikundi cha maandiko yanayojulikana kama fasihi ya apokaliptiki. Jina la aina hii ya fasihi linatokana na neno la Kigiriki kwa "Ufunuo": *apokalupsis*. Vitabu vya apokaliptiki visivyo vya kibiblia viliandikwa katika kipindi cha kati ya 200 Kabla ya Kristo (KK) na 200 Baada ya Kristo (BK). Ingawa kuna mambo mengi yanayofanana, pia kuna tofauti za wazi.

Muhimu zaidi kuliko vyanzo vya apokaliptiki vya Kiyahudi ni deni ambalo Yohane anadaiwa kwa mafundisho ya eskatolojia ya Yesu, kama vile hotuba ya Mizeituni ([Mt 24-25](#); [Marko 13](#); [Luka 21](#)). Ufunuo ni wa kipekee katika matumizi yake ya Agano la Kale. Kati ya mistari 404 ya Ufunuo, 278 ina marejeleo ya Maandiko ya Kiyahudi. Yohana anarejelea mara kwa mara Isaya, Yereemia, Ezekieli, na Danieli, na pia mara kwa mara Kutoka, Kumbukumbu la Torati, na Zaburi. Hata hivyo, mara chache ananukuu Agano la Kale moja kwa moja.

Mbinu za Kutafsiri Ufunuo

Njia nne za jadi za kuelewa [Ufunuo 4-22](#) zimejitokeza katika historia ya kanisa:

Mtaalamu wa Mambo Yajayo

Mtazamo huu unashikilia kwamba, isipokuwa sura ya [1-3](#), maono yote katika Ufunuo yanahusiana na kipindi kinachotangulia na kufuata ujio wa Pili wa Kristo mwishoni mwa enzi. Wanyama (sura ya [13](#), [17](#)) wanahusishwa na Mpinga Kristo wa siku zijazo, ambaye atatokea wakati wa mwisho katika historia ya dunia na atashindwa na Kristo katika ujio wake wa Pili kuhukumu dunia na kuanzisha ufalme wake wa millenia duniani.

Mtazamo huu ulifuatwa na wafafanuzi wa awali kama Justin Martyr (aliyefariki 164), Irenaeus (aliyefariki takriban 195), Hippolytus (aliyefariki 236), na Victorinus (aliyefariki takriban 303). Mbinu hii ya kimaono kuhusu mambo yajayo imeleta uhuisho tangu karne ya 19 na unashikiliwa sana na Wainjilisti wa leo.

Mwanahistoria

Kama neno linavyodokeza, mtazamo huu unaonyeshwa katika Ufunuo uchunguzi wa kinabii

wa historia. Ulianzishwa na Joachim wa Floris (Aliyefariki mwaka wa 1202), mtawa ambaye alidai kupokea maono maalum yaliyomfunulia mpango wa Mungu kwa vizazi vyote. Aliweka thamani ya siku-mwaka kwa zile siku 1,260 za Ufunuo. Katika mpango wake, kitabu hiki ni unabii wa matukio ya historia ya Magharibi kuanzia wakati wa mitume hadi wakati wa Joachim mwenyewe. Katika mipango mbalimbali iliyotengenezwa wakati mbinu hii ilipotumika kwa historia, kipengele kimoja kilikuwa cha kawaida: Mpinga Kristo na Babuloni waliunganishwa na Rumi na upapa. Baadaye, Luther, Calvin, na Wanamatengenezo wengine walikuja kukubali mtazamo huu.

Preteristi

Kulingana na mtazamo huu, Ufunuo unahusu wakati wa mwandishi wake; maudhui kuu ya sura hivyo basi yanaonekana kama yanayoelezea matukio yaliyolenga tu siku ya Yohana. Wanyama (sura ya [13](#)) wanatambulishwa kama Rumi ya kifalme na ukuhani wa kifalme. Huu ni mtazamo unaoshikiliwa na wasomi wengi wa kisasa.

Mfasiri wa Kiroho

Mbinu hii ya kufasiri Ufunuo inaonekana kimsingi kuwa wa kishairi, mfano, na asili ya kiroho. Hivyo basi, Ufunuo hauhusu matukio yoyote maalum ya kihistoria kabisa; badala yake, unaweka wazi ukweli wa milele kuhusu vita kati ya mema na mabaya vinavyoendelea katika enzi ya kanisa. Kama mfumo wa ufasiri, ni wa hivi karibuni zaidi kuliko shule nyingine tatu.

Kusudi na Mafundisho

Msomi wa Agano Jipya H. B. Swete aliandika hivi kuhusu Ufunuo: "Ikiwa katika umbo ni barua, yenye unabii wa apokaliptiki; katika roho na kusudi la ndani, ni ya kichungajii." Kama nabii, Yohana aliitwa kutofautisha imani ya kweli na ya uongo—kufichua mapungufu ya makutaniko huko Asia. Alitamani kuhimiza ufuasi wa Kikristo halisi kwa kueleza mateso ya Kikristo na kifo cha kuuawa kwa ajili ya imani kwa mtazamo wa ushindi dhidi ya uovu uliopatikana kwa kifo na ufufuo wa Yesu. Yohane alikusudia kuonyesha kwamba wafia imani (kama vile Antipa, [2:13](#)) watathibitishwa. Alifichua mwisho wa uovu na wale wanaomfuata Mnyama ([19:20-21](#); [20:10, 15](#)), na alielezea ushindi wa mwisho wa Mwanakondoo na wale wanaomfuata.

Maudhui

Maudhui mkakuu ya Ufunuo yamepangwa katika mfululizo wa vitu saba, vingine vikiwa wazi na vingine vikiwa vimeashiriwa: makanisa saba (sura ya [2-3](#)), mihuri saba (sura ya [6-7](#)), tarumbeta saba (sura ya [8-11](#)), vitasa saba (sura ya [16-18](#)), na mambo saba ya mwisho (sura ya [19-22](#)). Pia inawezekana kugawanya maudhui juu ya maono manne muhimu: (1) maono ya Mwana wa Adamu kati ya makanisa saba (sura ya [1-3](#)); (2) maono ya gombo lilotiwa mihuri saba, tarumbeta saba, na vitasa saba ([4:1-19:10](#)); (3) maono ya kurudi kwa Kristo na utimilivu wa enzi hii ([19:11-20:15](#)); na (4) maono ya mbingu mpya na nchi mpya (sura ya [21-22](#)).

Utangulizi wa Yohane ([1:1-8](#))

Sura tatu za kwanza za Ufunuo zinaunda kitengo na kwa ulinganisho ni rahisi kuelewa. Zinafahamika zaidi na zina utangulizi wa kitabu chote ([1:1-8](#)); maono ya kwanza, ya Mwana wa Adamu kati ya vinara saba vya taa ([1:9-20](#)); na barua au jumbe kwa makanisa saba ya Asia ([2:1-3:22](#)).

Mistari minane ya kwanza inatambulisha kitabu chote. Yamejaa maudhui na maelezo ya kiteolojia. Baada ya utangulizi mfupi ([1:1-3](#)), Yohane anaelekeza Kitabu kwa makanisa saba ya Asia katika mfumo wa barua ya kale iliyopanuliwa (mistari ya [4-8](#)).

Mwana wa Adamu Kati ya Vinara vya Taa ([1:9-20](#))

Baada ya maelezo mafupi ya hali ya kihistoria iliyosababisha tukio hilo ([1:9-11](#)), Yohane anaelezea maono yake ya "mtu, kama Mwana wa Adamu," akitembea kati ya vinara saba vya taa vya dhahabu (mistari ya [12-16](#)). Mtu huyo anajitambulisha kama Bwana aliyeinuliwa, Yesu Kristo (mistari ya [17-18](#)), kisha anaelezea maana ya maono ya mfano (mistari ya [19-20](#)). Hatimaye, Bwana anatoa ujumbe maalum na wa kina kwa kila moja ya makanisa saba huko Asia ([2:1-3:22](#)).

Barua kwa Makanisa Saba ([2:1-3:22](#))

Makanisa haya saba yalikuwa na sifa za kawaida au za uwakilishi za utiifu na kutotii, ambazo ni ukumbusho wa mara kwa mara kwa makanisa yote katika kila enzi (linganisha. [2:7, 11, 17, 29](#); [3:6, 13, 22](#); hasa [2:23](#)). Mpangilio wao ([1:11](#); [2:1-3:22](#)) unaashiria mzunguko wa safari ya asili ya kale unaoanzia Efeso na kufika hatimaye Laodikia.

Kila ujumbe kwa ujumla hufuata mpangilio wa kawaida wa fasihi unaojumuisha sehemu saba:

1. Mwenye kupokea ujumbe anapewa kwanza, kufuatia mtindo wa kawaida katika barua zote saba: "Kwa malaika wa kanisa lililoko Efeso, andika ...."

2. Kisha mzungumzaji anatajwa. Katika kila kisa, sehemu fulani ya maono makuu ya Kristo na ya kujitambulisha kwake ([1:12-20](#)) inarudiwa wakati mzungumzaji anapojitambulisha; kwa mfano, "Huu ndio ujumbe kutoka kwa yule anayeshikilia nyota saba katika mkono wake wa kulia, yule anayezunguka kati ya vinara saba vya taa vya dhahabu" ([2:1](#); linganisha [1:13, 16](#)).

3. Kisha, maarifa ya mzungumzaji yanatolewa. Anajua kwa undani kazi za makanisa na ukweli wa uaminifu wao kwake, licha ya mwonekano wa nje. Katika visa viwili (Sardi na Laodikia), tathmini inaonekana kuwa hasi kabisa. Adui wa makanisa ya Kristo ni mdanganyifu, Shetani, ambaye anatafuta kudhoofisha uaminifu wa makanisa kwa Kristo ([2:10, 24](#)).

4. Kufuatia tathmini yake ya mafanikio ya makanisa, mzungumzaji anatoa uamuzi wake juu ya hali yao kwa maneno kama "Hamnipendi kama mliyoniipenda awali" ([2:4](#)) au "Mmekufa" ([3:1](#)). Barua mbili hazina hukumu mbaya (Smirna, Filadelfia) na mbili hazina neno la sifa (Sardi, Laodikia). Katika barua hizo, makosa yote yanaonekana kama aina za usaliti wa ndani wa uhusiano wa awali na Kristo.

5. Ili kusahihisha au kuonya kila kusanyiko, Yesu anatoa amri zinazopenya. Amri hizi zinafichua zaidi asili halisi ya udanganyifu wa kibinafsi uliopo.

6. Kila barua ina himizo la jumla: "Yeyote aliye tayari kusikia anapaswa kusikiliza Roho na kuelewa kile Roho anachosema kwa makanisa." Maneno ya Roho ni maneno ya Kristo (rej. [19:10](#)).

7. Hatimaye, kila barua ina ahadi ya tuzo kwa mshindi. Kila moja ni ya eskatolojia na inahusiana na sura mbili za mwisho za kitabu. Zaidi ya hayo, ahadi hizo ni mwangwi wa [Mwanzo 2-3](#): kile kilichopotezwa na Adamu katika Edeni kinarejeshwa na Kristo. Tunaweza kuelewa ahadi saba kama vipengele tofauti vinavyoingana kutengeneza ahadi moja kuu kwa waumini: popote Kristo alipo, hapo ndipo "washindi" watakapokuwa.

Gombo la Mihuri Saba ([4:1-8:1](#))

Kutokana na matumizi makubwa ya taswira na maono kutoka [4:1](#) hadi mwisho wa Ufunuo, na kutokana na swali la jinsi nyenzo hii inavyohusiana na sura za [1-3](#), haishangazi kwamba wachambuzi wanatofautiana sana katika jinsi wanavyoshughulikia sura hizi.

Kiti cha Enzi, Gombo, na Mwanakondoo ([4:1-5:14](#))

Sura za [4-5](#) zinaunda maono moja yanayojumuisha sehemu mbili: kiti cha enzi (sura ya [4](#)) na Mwanakondoo na gombo (sura ya [5](#)). Kwa kweli, maono ya kiti cha enzi (sura za [4-5](#)) na kuvunjwa kwa mihuri yote saba (sura za [6-8](#)) yanaunda maono moja yanayoendelea na hayapaswi kutenganishwa; kwa hakika, maono ya kiti cha enzi yanapaswa kuonekana kama yanayotawala maono yote ya gombo lenye mihuri saba, na, kwa hilo jambo, sehemu iliyobaki ya kitabu (rej. [22:3](#)).

Mtazamo mpya wa ukuu na nguvu za Mungu unafunuliwa kwa Yohane ili aweze kuelewa matukio duniani yanayohusiana na maono yaliyotiwa mihuri saba ([4:1-11](#); linganisha. [1 Fal 22:19](#)). Kwa mara ya kwanza katika Ufunuo, msomaji anatambulishwa kuhusu mapatano ya mara kwa mara kati ya mbingu na nchi yanayopatikana katika sehemu iliyobaki ya kitabu. Kinachotokea ulimwenguni kina mwenza wa mbinguni asiyetenganishwa.

Sura ya [5](#) ni sehemu ya maono yanayoanza na sura ya [4](#) na yanaendelea kupitia kufunguliwa kwa mihuri saba ([Ufu 6:1-8:1](#); tazama utangulizi wa sura ya [4](#)). Mwendo wa tukio zima unaangazia Mwanakondoo aliyechinjwa anapochukua gombo kutoka kwa mkono wa yule aliye kwenye kiti cha enzi. Msisitizo wa kilele ni juu ya kustahili kwa Mwanakondoo kupokea ibada kwa sababu ya kifo chake.

Kufunguliwa kwa Mihuri Sita ya Kwanza ([6:1-17](#))

Ufunguzi wa mihuri unaendeleza maono yaliyoanza katika sura ya [4](#) na [5](#). Sasa tukio linahamia kwenye matukio duniani. Gombo lenyewe linahusisha sehemu iliyobaki ya Ufunuo na linahusiana na utimilifu wa siri ya mambo yote, lengo au mwisho wa historia kwa washindi na wanaoabudu mnyama. Mwandishi anapendekeza kwa tahadhari kwamba mihuri inawakilisha matukio ya maandalizi kwa utimilifu wa mwisho. Iwapo matukio haya yanatokea mara moja kabla ya mwisho au iwapo yanawakilisha hali za jumla zitakazotukia katika kipindi chote kinachotangulia mwisho ni swali tata zaidi.

Mihuri hiyo inalingana kwa karibu na ishara za nyakati za mwisho zinazokaribia, ambazo Yesu alizizungumzia katika mahubiri yake ya Mlima wa Mizeituni ([Mt 24:1-35](#); [Marko 13:1-37](#); [Luka 21:5-33](#)). Uwiano huu na sehemu kuu za Ufunuo ni wa kushangaza sana haupaswi kupuuzwa. Hivyo mihuri ingelingana na “mwanzo wa utungu wa kuzaa” katika mahubiri ya Mizeituni. Matukio haya yanafanana na yale yanayotokea chini ya tarumbeta ([Ufu 8:2-11:19](#)) na vitasa ([15:1-16:21](#)) lakini hayapaswi kuchanganywa na hukumu hizo za baadaye na kali zaidi.

Mapumziko ya Kwanza: Waisraeli 144,000 na Umati Ulio Vaa Mavazi Meupe ([7:1-17](#))

Mabadiliko ya sauti kutoka kwa mada katika muhuri wa sita, pamoja na kucheleweshwa hadi [8:1](#) katika kufungua muhuri wa saba, yanaonyesha kwamba sura ya [7](#) ni kipindi halisi cha mapumziko. Yohane kwanza anaona malaika, ambao wataachilia uharibifu duniani, wakizuiliwa hadi watumishi 144,000 wa Mungu kutoka kila kabila la Israeli wamewekwa muhuri (mistari ya [1-8](#)). Kisha anaona umati usioweza kuhesabika waliovaa mavazi meupe wakiwa wamesimama mbele ya kiti cha enzi cha Mungu; hawa wanatambulika kama wale waliotoka katika dhiki kuu (mistari ya [9-17](#)).

Baadhi ya wasomi wanatenganisha makundi mawili kuwa Wayahudi na Mataifa kwa ujumla, wakati wengine wanaona makundi hayo mawili kama kundi moja linalotazamwa kutoka mitazamo tofauti.

Ufunguzi wa Muhuri wa Saba ([8:1](#))

Baada ya kipindi cha kati (sura ya [7](#)), muhuri wa mwisho unafunguliwa na kimya cha nusu saa kinatokea mbinguni ili kujiandaa kwa hukumu duniani au kusikiliza vilio vya waliofia imani duniani (rej. [6:10](#)).

Tarumbeta Sita za Kwanza ([8:2-11:14](#))

Baada ya maandalizi mbinguni ([8:2-5](#)), tarumbeta sita zinapulizwa kwa mfululizo ([8:6-9:19](#)), kisha kipindi cha kati kinafuata tena ([10:1-11:14](#)).

Tarumbeta Sita za Kwanza ([8:6-9:21](#))

Maoni yanatofautiana, lakini huenda ikawa bora kuona mihuri mitano ya kwanza kama inavyotangulia matukio ya tarumbeta na vitasa. Hata hivyo, muhuri wa sita unaingia katika kipindi cha kumwagwa kwa ghadhabu ya Mungu, ambayo inatekelezwa katika hukumu za tarumbeta na vitasa ([6:12-17](#)). Hukumu za tarumbeta hutokea wakati wa muhuri wa saba, na hukumu za vitasa

([16:1-21](#)), wakati wa kupigwa kwa tarumbeta ya saba. Kwa hiyo, kuna baadhi ya mambo yanayofuatana, lakini pia kuna mpangilio na maendeleo kati ya mihuri, tarumbeta, na vitasa.

Kama ilivyo kwa mihuri, kuna mtindo wa fasihi unaonekana katika kufunguka kwa tarumbeta. Tarumbeta nne za kwanza zimetenganishwa na tatu za mwisho, ambazo zinaitwa "ole" ([8:13](#); [9:12](#); [11:14](#)) na kwa ujumla zinakumbusha mapigo katika kitabu cha Kutoka.

Tarumbeta tatu za mwisho zimeangaziwa na pia zinaitwa "ole" ([8:13](#)) kwa sababu ni kali sana. Ya kwanza kati ya hizi inahusisha mapigo isiyo ya kawaida ya nzige ([9:1-11](#)) na ya pili ni mapigo ya viumbe kama nge (mistari [13-19](#)). Mapigo hizi mbili zinaweza kuonekana vyema kama makundi ya kishetani (rej. mistari [1.11](#)).

Sehemu ya Pili: Kitabu Kidogo na Mashahidi Wawili ([10:1-11:14](#))

Hoja kuu ya sura ya [10](#) inaonekana kuwa ni uthibitisho wa wito wa kinabii wa Yohane, kama aya ya [11](#) inavyoonyesha: "Lazima utoe unabii tena kuhusu watu wengi, mataifa, lugha na wafalme" (Toleo Jipya la Kimataifa). Hasa zaidi, yaliyomo kwenye kitabu kidogo yanaweza kujumuisha sura za [11](#), [12](#), na [13](#).

Sura ya [11](#) ni ngumu sana. Inajumuisha rejaleo la kupima hekalu, madhabahu, na wanaoabudu, pamoja na kukanyagwa kwa Mji Mtakatifu kwa miezi 42 ([11:1-2](#)), pamoja na maelezo ya mashahidi-nabii wawili ambao wanauawa na kufufuliwa (mistari ya [3-13](#)). Maoni yanatofautiana sana hapa; wengine wanaona maono haya kama yanavyoonyesha taifa la Kiyahudi lililorejeshwa, na manabii halisi Mose na Eliya kufufuliwa. Wengine wanaona hekalu kama kanisa la kweli likilindwa na Mungu wakati wa dhiki na mashahidi wawili wakilisha kanisa lote la waaminifu chini ya mateso.

Tarumbeta ya Saba ([11:15-14:20](#))

Tarumbeta ya saba inalia, na mbinguni sauti kubwa zinatangaza ushindi wa mwisho wa Mungu na Kristo juu ya dunia. Mada ni ufalme wa Mungu na Kristo—ufalme wa pande mbili, wa milele katika muda wake. Taswira inaonyesha uhamisho wa ufalme wa dunia ambao hapo awali ulitawaliwa na mamlaka ya unyakuzi wa madaraka, sasa umechukuliwa na mkono wa Mmiliki na Mfalme wake wa kweli. Tangazo la utawala wa Mfalme linafanywa hapa, lakini kuvunjwa kwa mwisho kwa

nguvu za maadui juu ya dunia hakutokei hadi kurudi kwa Kristo ([19:11-21](#)).

Mwanamke na Joka ([12:1-17](#))

Kwenye sura hii, kuna wahusika wakuu watatu: mwanamke, mtoto, na joka. Pia kuna matukio matatu: kuzaliwa kwa mtoto (mistari ya [1-6](#)), kufukuzwa kwa joka (mistari ya [7-12](#)), na shambulio la joka dhidi ya mwanamke na watoto wake (mistari ya [13-17](#)).

Kwa kuwa muktadha unaoonyesha kwamba mwanamke anayeshambuliwa anawakilisha chombo endelevu kutoka kuzaliwa kwa Kristo hadi angalau siku za Yohana au baadaye, utambulisho wake katika mawazo ya mwandishi lazima uwe Jamii ya Wakristo.

Mwanamke yuko katika uchungu wa kujifungua (mistari wa [2](#)). Mkazo ni juu ya maumivu na mateso yake, kimwili na kiroho. Maana ya mateso yake ni kwamba Jamii ya Wakristo waaminifu imekuwa ikiteseka kama utangulizi wa kuja kwa Masihi mwenyewe na ya enzi mpya ([Is 26:17](#); [66:7-8](#); [Mi 4:10](#); [5:3](#)).

Wanyama Wawili ([13:1-18](#))

Kutoka kwa mienendo ya ndani ya mapambano (sura ya [12](#)), sura ya [13](#) inaangazia vyombo halisi vya kidunia vya shambulio hili dhidi ya watu wa Mungu—yaani, wanyama wawili waliotiwa nguvu na joka. Shughuli za wanyama hawa wawili zinaunda njia ambayo joka hutekeleza majaribio yake ya mwisho ya kufanya vita dhidi ya uzao wa mwanamke ([12:17](#)).

Joka na mnyama wa kwanza wanaingia katika njama ya kuushawishi ulimwengu wote kumwabudu mnyama. Wanapanga njama na kumwita kiumbe wa tatu kuwasaidia—mnyama kutoka duniani, ambaye lazima afanane vya kutosha na Mwanakondoo ili kuwavutia hata wafuasi wa Yesu. Kadiri vita vinavyoendelea, udanganyifu wa joka unazidi kuwa wa hila zaidi. Hivyo, wasomaji wanahimizwa kutambua vigezo vitakavyowawezesha kutofautisha mnyama anayefanana na mwanakondoo na Mwanakondoo mwenyewe (Linganisha. [13:11](#) na [14:1](#)).

Mavuno ya Dunia ([14:1-20](#))

Sura mbili zilizopita zimewaandaa Wakristo kwa ukweli kwamba, kadiri mwisho unavyokaribia, watasumbuliwa na kutolewa dhabihu kama kondoo. Sehemu hii inaonyesha kwamba dhabihu yao siyo bure. Katika sura ya [7](#), wale 144,000 walitiwa muhuri tu; hapa, hata hivyo,

wanaonekana kama tayari wamekombolewa. Wakati mafuriko yamepita, Mlima Sayuni unaonekana juu ya maji; Mwanakondoo yuko kwenye kiti cha enzi cha utukufu, akizungukwa na nyimbo za ushindi za watu wake; uwepo wa neema ya Mungu unajaza ulimwengu.

Sura ya [14](#) inatoa majibu mafupi kwa maswali mawili muhimu: Nini hutokea kwa wale wanaokataa kupokea alama ya mnyama na kuuawa (Mistari ya [1-5](#))? Nini hutokea kwa mnyama na watumishi wake (mistari ya [6-20](#))?

Vitasa Saba ([15:1-19:10](#))

Mfululizo wa hukumu za vitasa unajumuisha "ole wa tatu," ulio tangazwa katika [11:14](#) kama "unakuja hivi karibuni" (tazama maoni juu ya [11:14](#)). Mapigo haya ya mwisho yanatokea "mara baada ya dhiki za siku hizo" zilizotajwa na Yesu katika mahubiri ya Mlima wa Mizeituni na yanaweza kuwa utimilifu wa maneno yake ya kiapokaliptiko: "Jua litatiwa giza, na mwezi hautatoa mwanga wake; nyota zitaanguka kutoka angani, na miili ya mbinguni itatikisika" ([Mt 24:29](#), Toleo Jipya La Kimataifa).

Maandalizi: Malaika Saba wenye Mapigo Saba ya Mwisho ([15:1-8](#))

Sura ya [15](#) inahusiana na simulizi ya Agano la Kale ya Kutoka na inaashiria sana desturi ya liturujia ya sinagogi la kale. Sura hii ina maono mawili makuu: la kwanza linaonyesha washindi ambao wameibuka wakiwa wameshinda kutoka kwenye jaribu kuu (mistari ya [2-4](#)); la pili linahusiana na kutoka kwa hekalu la mbinguni kwa malaika saba waliovaa mavazi meupe na ya dhahabu ambao wanashikilia vitasa saba ya mapigo ya mwisho (mistari ya [5-8](#)).

Kumwagwa kwa Hukumu za Vitasa ([16:1-21](#))

Haya hutokea kwa haraka mfululizo na kutulia kwa muda mfupi tu kwa mazungumzo kati ya malaika wa tatu na madhabahu, yakisisitiza haki ya adhabu za Mungu (mistari ya [5-7](#)). Mfululizo huu wa haraka huenda unatokana na hamu ya Yohane ya kutoa mtazamo wa unabii wa vitasa sita za kwanza na kuharakisha hadi ya saba, ambapo hukumu ya kuvutia zaidi juu ya Babuloni inatokea, ambayo mwandishi atatoa maelezo ya kina. Mapigo matatu ya mwisho yana athari za kijamii na kiroho na yanabadilika kutoka kwa asili hadi kwa ubinadamu.

Kahaba na Mnyama ([17:1-18](#))

Kwa wafasiri wengi wa kisasa, Babuloni inawakilisha mji wa Rumi. Mnyama anasimama kwa ajili ya Ufalme wa Kirumi kwa ujumla, ikijumuisha majimbo na watu wake. Hata hivyo, haitoshi tu kuhusisha Babuloni na Rumi. Kwa jambo hilo, Babuloni haiwezi kujikita tu katika udhihirisho wowote wa kihistoria, uliopita au uja; ina usawa nyingi (rej. [11:8](#)). Babuloni inapatikana popote pale kuna udanganyifu wa kishetani. Babuloni inaeleweka vyema hapa kama kielelezo cha juu cha upinzani wa kidunia uliokita mizizi dhidi ya Mungu. Babuloni ni hali halisi ya kuzidi historia inayojumuisha falme za ibada ya sanamu tofauti kama vile Sodom, Misri, Babuloni, Tiro, Ninawi, na Rumi. Babuloni ni ishara ya eskatolojia ya udanganyifu na nguvu za kishetani; ni fumbo la kiungu ambalo kamwe haliwezi kulinganishwa tu na taasisi za kidunia zenye mamlaka. Babuloni inawakilisha desturi zote za dunia mbali na Mungu, wakati mfumo wa kiungu unawakilishwa na Yerusalemu Mpya. Rumi ni dhihirisho moja tu la mfumo mzima.

Anguko la Babuloni Mkuu ([18:1-24](#))

Sura ya [18](#) ina maelezo ya hukumu iliyotangazwa hapo awali juu ya Kahaba ([17:1](#)). Kupitia taswira ya uharibifu wa jiji kubwa la kibiashara, Yohana anaelezea kuanguka kwa mwisho kwa Kahaba mkuu, Babuloni.

Shukrani kwa ajili ya Uharibiwa kwa Babuloni ([19:1-5](#))

Tofauti kabisa na maombolezo ya washirika wa Babuloni, kwaya za mbinguni zilibubujika kwa liturujia kubwa ya sherehe kwa Mungu.

Ndoa ya Mwanakondoo ([19:6-10](#))

Hatimaye, mzunguko wa sifa unakamilika na sauti zinazotetemesha za umati mwingine mkubwa (mistari wa [6](#)): umati uliokombolewa (rej. [7:9](#)). Wanatamka Hallel ya mwisho kwa maneno yanayokumbusha Zaburi kuu za kifalme ([Zab 93:1; 97:1; 99:1](#)).

Maono ya Kurudi kwa Kristo na Utimilifu wa Enzi ([19:11-20:15](#))

Vitu vya Kwanza na vya Pili vya Mwisho: Mpanda Farasi Mweupe na Uharibifu wa Mnyama ([19:11-21](#))

Maono haya, yanayoonyesha kurudi kwa Kristo na kuangamizwa kwa mwisho kwa yule mnyama, yanaweza kuonekana kama kilele cha sehemu iliyotangulia (Mistari ya [1-10](#)) au kama ya kwanza katika mfululizo wa mambo saba ya mwisho—

yaani, kurudi kwa Kristo; kushindwa kwa mnyama; kufungwa kwa Shetani; Millenia; kuachiliwa na mwisho wa Shetani; hukumu ya mwisho; na mbingu mpya, nchi mpya, na Yerusalemu mpya.

Ingawa Shetani alipata pigo la kifo msalabani (rej. [Yoh 12:31](#); [16:11](#)), bado anaendelea kueneza uovu na udanganyifu katika enzi hii ya sasa (rej. [Efe 2:2](#); [1 Thes 3:5](#); [1 Pet 5:8-9](#); [Ufu 2:10](#)). Hata hivyo, yeye ni mtawala aliyeondolewa ambaye sasa yuko chini ya mamlaka kuu ya Kristo. Shetani ameruhusiwa kuendelea na uovu wake kwa muda mfupi hadi makusudi ya Mungu yatimie. Katika tukio hili la kuangushwa kwa mnyama, wafalme wake, na majeshi yao, Yohane anatufunulia maangamizi ya mwisho na ya haraka ya nguvu hizi za uovu na Mfalme wa wafalme na Bwana wa mabwana. Wamekutana na Bwana wao katika pambano hili la mwisho na la kweli kabisa ([Ufu 19:17-21](#)).

Jambo la Tatu na la Nne la Mwisho: Kufungwa kwa Shetani na Kipindi cha Miaka Elfu ([20:1-6](#))

Millenia imeitwa moja ya maswali yenye utata na ya kuvutia zaidi katika eskatolojia. Tatizo kuu ni kama rejaleo la Millenia (miaka elfu moja) linaashiria utawala wa kihistoria wa amani duniani ambao utaonekana mwishoni mwa enzi hii ya sasa, au kama kifungu chote ni ishara ya uzoefu wa sasa wa Wakristo au ukweli fulani wa baadaye usio wa kihistoria. Mtazamo wa kwanza unaitwa premillenia (yaani, kuja kwa Pili kwa Kristo kunatangulia Millenia), na wa pili ni Uamillenia (yaani, hakuna Millenia halisi).

Kufungwa kwa Shetani kunasitisha shughuli zake za udanganyifu duniani (mistari ya [1-3](#)), wakati ambapo watakatifu waliouawa wanafufuliwa na kutawala pamoja na Kristo (mistari ya [4-6](#)).

Jambo la Tano la Mwisho: Kuachiliwa na Mwisho wa Shetani ([20:7-10](#))

Katika [Ezekieli 38-39](#), "Gogu" inamrejalea kiongozi wa jeshi la wavamizi wa kipagani kutoka Kaskazini, hasa makundi ya Waskiti kutoka nchi ya mbali ya Magogu. Hata hivyo, katika Ufunuo, majina haya ni mfano wa maadui wa mwisho wa Kristo waliodanganywa na Shetani kushambulia jamii ya watakatifu.

Jambo la Sita la Mwisho: Hukumu ya Kiti cha Enzi Cheupe Kikuu ([20:11-15](#))

Lugha ya taswira za kishairi inanasa hali inayofikia ya kila kitu ambacho ni cha dunia ([1 Yoh 2:15-17](#)). Ukweli pekee sasa ni kwamba Mungu ameketi kwenye kiti cha enzi cha hukumu, na mbele yake kila mmoja lazima aonekane ([Waeb 9:27](#)). Hukumu

yake ni takatifu na yenye haki (inaonyeshwa kwa njia ya mfano na kiti cha enzi cheupe). Maono haya yanatangaza kwamba ingawa inaweza kuonekana kuwa mwelekeo wa historia ya dunia ulikwenda kinyume na mapenzi yake matakatifu, hakuna siku au saa moja katika vituko vya dunia ambavyo vimewahi kupunguza ukuu wa Mungu usio na mipaka.

Kitu cha Saba cha Mwisho: Mbingu Mpya, Nchi Mpya, na Yerusalemu Mpya ([21:1-22:5](#))

Yohana hapa anafichua teolojia katika jiwe, dhahabu safi kama kioo, na rangi. Picha za kiasili zimejaa. Kanisa linaitwa bibi arusi ([21:2](#)). Mungu anawapa wenye kiu "chemchemi za maji ya uzima bila malipo!" (mistari wa [6](#)). Ukamilifu unaonyeshwa katika namba 12 na vizidisho vyake (mistari ya [12-14](#), [16-17](#), [21](#)), na ukamilifu katika umbo la mji lenye umbo la mchemraba (mistari wa [16](#)). Vito vya rangi vimejaa, pamoja na marejeleo ya mwanga na utukufu wa Mungu ([21:11](#), [18-21](#), [23-25](#); [22:5](#)). Kuna "Mto wa maji ya uzima" ([22:1](#)) na "Mti wa Uzima" (mistari wa [2](#)). "Bahari" imeondolewa ([21:1](#)).

Marejeleo ya Agano la Kale yanapatikana kwa wingi. Picha nyingi za Yohane katika sura hii zinaakisi [Isaya 60](#) na [65](#) na [Ezekieli 40-48](#). Yohane anachanganya maono ya Isaya ya Yerusalemu mpya pamoja na maono ya Ezekieli ya hekalu jipya. Ahadi nyingi za Agano la Kale zinazoungana katika mawazo ya Yohane zinaonekana kuashiria kwamba aliona Yerusalemu mpya kama utimilifu wa nyuzi zote hizi za unabii. Pia kuna marejeleo ya [Mwanzo 1-3](#): kutokuwepo kwa kifo na mateso, makao ya Mungu na watu wake kama ilivyokuwa Edeni, Mti wa Uzima, kuondolewa kwa laana. Uumbaji unarejeshwa kwenye hali yake ya awali.

Uhusiano wa maono haya na ahadi kwa washindi katika barua kwa makanisa saba ([Ufu 2-3](#)) ni muhimu. Kwa mfano, washindi huko Efeso walipewa haki ya kula kutoka kwa Mti wa Uzima ([2:7](#); ling. [22:2](#)); huko Thiatira, walipewa haki ya kutawala mataifa ([2:26](#); ling. [22:5](#)); huko Filadelfia, walipewa jina la mji wa Mungu, Yerusalemu mpya ([3:12](#); ling. [21:2](#), [9-27](#)). Kwa namna fulani, kipande kutoka kila sehemu kuu ya apolikapsi kinaonekana katika sura za [21-22](#).

Hitimisho la Yohane ([22:6-21](#))

Kwa ustadi wa hali ya juu, maneno ya utangulizi ([1:1-8](#)) yanarudiwa katika hitimisho: kitabu kinahitimishwa na sauti za malaika, Yesu, Roho,

bibi arusi, na hatimaye Yohana: "Amina. Njoo, Bwana Yesu" ([22:20](#)).

Tazama pia Ufunuo wa Siku za Mwisho; Kitabu cha Danieli; Eskatolojia; Mtume Yohane.

Kuzungumza kwa lugha

Kuzungumza kwa lugha ni hali ambapo mtu anazungumza kwa lugha ambayo hajawahi kujifunza. Hii ni zawadi maalum kutoka kwa Mungu. Neno la Kigiriki kwa hili ni *glossolalia*, ambalo linamaanisha "kuzungumza kwa lugha." Ni mchanganyiko wa neno *laleo* ("kuongea") na *glossa* ("lugha").

Muonekano wa Kwanza katika Kanisa la Awali

Mara ya kwanza watu walipozungumza kwa lugha mbalimbali ilikuwa kwenye Siku ya Pentekoste. Katika siku hii, Roho Mtakatifu aliwajaza Wakristo 120 waliokuwa wakikutana pamoja. Walianza kumsifu Mungu kwa lugha nyingi tofauti ambazo hawakuwahi kujifunza. Watu kutoka mataifa takriban 16 waliokuwa Yerusalemu waliweza kuelewa kile Wakristo walikuwa wakisema kwa sababu kila mtu alisikia ujumbe (Habari Njema kuhusu Yesu) katika lugha yao wenyewe ([Matendo 2:8-11](#)).

Nyakati Nyingine Watu Walizungumza kwa Lugha

Baadaye katika kitabu cha Matendo, makundi mengine ya watu pia walizungumza kwa lugha walipopokea Roho Mtakatifu ([10:46](#); [19:6](#)). Hata hivyo, si kila mtu alizungumza kwa lugha walipopokea Roho (tazama [8:15-17](#)). Hii inaonyesha kwamba kuzungumza kwa lugha haikuwa ishara pekee kwamba mtu alikuwa amepokea Roho Mtakatifu. Biblia inafundisha kwamba waumini wote wanapokea Roho Mtakatifu wanapokuwa sehemu ya kanisa, ambalo linaitwa mwili wa Kristo ([1 Wakorintho 12:13](#)). Ushahidi wa kweli kwamba Roho Mtakatifu anafanya kazi katika maisha ya mtu ni "tunda la Roho" kama ilivyoielezwa katika [Wagalatia 5:22-23](#):

- upendo
- furaha
- amani
- uvumilivu
- uungwana
- wema
- uaminifu
- upole
- kujizuia

Matumizi ya Lugha katika Maeneo ya Umma na Faragha

Katika siku za kanisa la awali, baadhi ya Wakristo walizungumza kwa lugha na wengine hawakufanya hivyo. Paulo alifundisha kwamba mfasiri lazima awepo ikiwa kuzungumza kwa lugha kunafanywa hadharani katika kanisa. Ikiwa hakuna mtu anayeweza kufasiri, lugha inapaswa kutumiwa faraghani kama njia ya kuomba na kumwabudu Mungu. Katika hali hizi, mtu huyo anazungumza nfa nafsi yake na Mungu ([1 Wakorintho 14:28](#)). Hii ni tofauti na kuzungumza kwa lugha wakati wa mikutano ya kanisa, ambapo inahitaji mtu kutafsiri ujumbe ili kila mtu aelewe.

Hata hivyo, chini ya hali fulani zilizoelewa na Paulo, kuzungumza kwa lugha kunaweza kuwa mojawapo ya karama za kiroho zinazotumika katika huduma kwa kanisa kwa manufaa ya wote. Jambo la msingi ni kwamba kuzungumza kwa lugha hadharani hakupaswi kupunguzwa kuwa tu kuomba au kuzungumza bila tafsiri.

Kanuni za Kuzungumza Lugha Kanisani

Mtume Paulo alitoa maagizo wazi kuhusu kuzungumza kwa lugha wakati wa mikutano ya kanisa. Maagizo haya yanalenga kuhakikisha kuwa kipawa cha kuzungumza kwa lugha kinahudumia kanisa na hakitumiki kama njia ya kutafuta utimilifu wa kibinafsi ([1 Wakorintho 14:27-33](#)):

4. Ni mtu mmoja, wawili, au watatu tu wanaopaswa kuzungumza kwa lugha wakati wa ibada.
5. Watu hawa wanapaswa kuzungumza mmoja baada ya mwingine, si wote kwa wakati mmoja.

6. Lazima kuwe na mtu anayeweza kueleza (kufasiri) kinachosemwa kwa lugha za kigeni. Ikiwa hakuna mtu wa kufasiri, basi mtu huyo hapaswi kuzungumza kwa lugha za kigeni wakati wa ibada.
7. Mtu anayezungumza kwa lugha hapaswi kuwa mtu yule yule anayefasiri ujumbe ([1 Wakorintho 12:10](#)).
8. Iwapo kuna watu wengi wanaozungumza kwa lugha na hakuna wakalimani wa kutosha, watu wanapaswa kuomba uwezo wa kufasiri badala yake ([1 Wakorintho 14:13](#)).
9. Baada ya mtu kufasiri lugha zisizoeleweka kuwa lugha ya kawaida, wengine wanapaswa kutathmini kama ujumbe huo unakubaliana na ukweli wa Mungu.
10. Watu wenye kipawa cha utambuzi (uwezo wa kutambua kama kitu kinatoka kwa Mungu kweli) wanapaswa kuchunguza kila kitu kinachosemwa ([1 Wakorintho 12:10](#)).

Watu wanapaswa kila wakati kuwa na udhibiti wa nafsi zao wakati wa ibada. Hawapaswi kulaumu tabia isiyo ya kawaida kwa kusema wamekuwa "wakichukuliwa na Roho." Mungu huleta amani na umoja, si machafuko na mkanganyiko.

Paulo alifundisha kwamba Wakristo hawapaswi kutafuta kwa makusudi kipawa cha kuzungumza kwa lugha. Badala yake, wanapaswa kutamani vipawa vinavyosaidia kila mtu kuelewa ujumbe wa Mungu kwa uwazi ([1 Wakorintho 12:31](#); [14:1, 5](#)). Hata hivyo, ikiwa mtu ana kipawa cha lugha, hawapaswi kuzuiwa kukitumia, mradi tu wanafuata sheria hizi na kukitumia kusaidia wengine.

Tazama Ubatizo wa Roho; Karama za Kiroho.

Mwanafunzi Mpendwa

Kichwa cha mwanafunzi mmoja ambaye kwa dhahiri alikuwa mwandishi wa Injili ya Yohana ([Yohana 21:20-24](#)).

Mwanafunzi mpendwa katika Injili ya Yohana

Sehemu tano katika Injili ya Yohana zinamtaja mwanafunzi ambaye Yesu alimpenda:

11. Mwanafunzi mpendwa alilala karibu na kifua cha Yesu wakati wa Karamu ya Mwisho, na Petro alimsihi amuulize Yesu ni nani atakayemsaliti ([Yohana 13:21-26](#)).
12. Mwanafunzi mpendwa alisimama karibu na msalaba, na Maria, mama yake Yesu, alikabidhiwa kwake ([Yohana 19:25-27](#)).
13. Maria Magdalene alimjia Petro na mwanafunzi mpendwa, akiripoti kwamba mwili wa Yesu ulikuwa umepotea kutoka kaburini ([Yohana 20:2](#)).
14. Mwanafunzi mpendwa alikuwa kwenye mashua ya uvuvi pamoja na Petro na wanafunzi wengine, na alimtambua Yesu akiwa amesimama ufukoni ([Yohana 21:7](#)).
15. Mwanafunzi mpendwa alikuwa akimfuata Yesu kando ya ziwa, na mwandishi aliwakumbusha wasomaji wake kwamba huyu ndiye mwanafunzi yule yule aliyekuwa kwenye Karamu ya Mwisho ([Yohana 21:20-23](#); linganisha [13:21-26](#)).

Nani Alikuwa Mwanafunzi Mpendwa?

Kifungu hiki kinapatikana tu katika Injili ya Yohana. Je, inaweza kuwa njia ya mwandishi kujirejelea mwenyewe? Vifungu kadhaa vinafanya hilo kuonekana linawezekana sana.

16. Orodha ya majina yaliyotolewa katika [Yohana 21:2](#) inaonyesha kwamba wanafunzi waliokuwepo kwenye ufuo wa ziwa walikuwa Petro, Tomaso, Nathanaeli, wana wa Zebedayo (Yakobo na Yohana), na wengine wawili. Mwanafunzi mpendwa alikuwa ama mmoja wa wana wa Zebedayo au mmoja wa wanafunzi wawili ambao majina yao hayakutajwa.

17. Mwanafunzi mpendwa alikuwa mmoja wa wale Kumi na Wawili tangu alipokuwa kwenye Karamu ya Mwisho, na inaonekana, ni wanafunzi 12 pekee waliokuwepo na Yesu ([Mathayo 26:20](#); [Marko 14:17-20](#); [Luka 22:14, 30](#)). Hii inamaanisha haiwezi kuwa Lazaro au Yohana Marko, ambao wakati mwingine wanapendekezwa kama mwanafunzi mpendwa.
18. Mwanafunzi mpendwa alionekana kuwa karibu na Petro ([Yohana 13:23-24](#); [20:2](#); [21:7](#); tazama pia [Matendo 3:8-14](#); [Wagalatia 2:9](#)). Mathayo, Marko, na Luka wanarekodi kwamba Yesu mara nyingi alichagua Petro, Yakobo, na Yohana kuwa pamoja naye. Kwa kuwa Petro alitajwa kuhusiana na mwanafunzi ambaye Yesu alimpenda, na kwa kuwa Yakobo aliuawa (kwa imani yake) mapema ([Matendo 12:2](#)), ni Yohana pekee anayebaki kama chaguo la busara ikiwa Injili ya Yohana iliandikwa muda mrefu baada ya kifo cha Yakobo.

Tazama pia Yohana, Mtume.

Pisoni

Tafsiri ya Toleo la King James (KJV) kuhusu Mto Pishoni katika [Mwanzo 2:11](#). *Tazama Pishoni.*